

Inkubatory przetwórstwa lokalnego – idea tworzenia i możliwości finansowania

W nowym okresie programowania 2014-2020 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich istnieje możliwość wspierania inicjatyw polegających na tworzeniu tzw. inkubatorów przetwórstwa lokalnego (IPL). Wsparcia udzielają lokalne grupy działania (LGD) w ramach wdrażania swoich lokalnych strategii rozwoju (LSR). Oczywiście, aby taki inkubator powstał konieczne było uwzględnienie tego typu przedsięwzięć w LSR na etapie przygotowywania strategii. Wiele LGD zaplanowało utworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego na terenie obszarów wiejskich objętych LSR.

Czym jest inkubator przetwórstwa lokalnego?

Definicja inkubatora przetwórstwa lokalnego, została określona przede wszystkim w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1570).

Przez inkubator przetwórstwa lokalnego rozumie się przedsiębiorstwo spożywcze w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463, z późn. zm.), w których jest wykonywana działalność w zakresie produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego lub wprowadzania tej żywności na rynek, przy czym podstawą działalności tego inkubatora jest przetwarzanie.

Podstawową cechą funkcjonowania inkubatora przetwórstwa lokalnego jest założenie, że z infrastruktury inkubatora przetwórstwa lokalnego korzystają inne podmioty. Właściciel musi więc tak dostosować zakład by mógł być w sposób legalny udostępniany lokalnym producentom chcącym przetwarzać posiadane produkty rolne.

Idea tworzenia inkubatorów przetwórstwa lokalnego

Inkubator przetwórstwa lokalnego - to podmiot działający w celu udostępnienia lokalnym producentom rolnym lub małym przetwórcom, infrastruktury (pomieszczeń wyposażonych w urządzenia i maszyny niezbędne do przetwarzania produktów spożywczych i przygotowania do sprzedaży), spełniającej wymagania weterynaryjne, sanitarne i ochrony środowiska. Zasada funkcjonowania inkubatora przetwórstwa lokalnego polega na odpłatnym udostępnianiu rolnikom przetwarzającym produkty rolne, odpowiedniego zaplecza kuchennego. Inkubator przetwórstwa lokalnego może też służyć przechowywaniu produktów oraz świadczyć usługi z zakresu pomocy prawnej, technologicznej lub marketingowej. Usługi świadczone przez inkubator będą mogły obejmować również przygotowanie narzędzi informatycznych potrzebnych do sprzedaży i dystrybucji produktów rolnych przez Internet. Rolnik poniesie opłatę za korzystanie z pomieszczeń, maszyn i urządzeń oraz fachową

pomoc, ale za to produkt przeznaczony do sprzedaży bezpośredniej będzie spełniał wymogi obowiązujących norm, co ułatwi wprowadzenie produktu na rynek.

Koncepcja tworzenia IPL w ramach Leader'a zakłada, że powstaną na obszarach wiejskich obiekty wyposażone w nowoczesne urządzenia przetwórcze, pełniące rolę bardzo dobrze wyposażonej kuchni, która umożliwi osobom zainteresowanym przetwarzanie produktów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego (np. owoców, warzyw, mięsa itp.) w warunkach, które pozwolą na ich sprzedaż z zachowaniem wszelkich standardów sanitarnych podlegających ocenie i wymaganych przy prowadzeniu sprzedaży produktów przetwarzanych.

Inkubator jest więc miejscem, w którym różne podmioty, np.: rolnicy, gospodarstwa agroturystyczne lub inni właściciele surowców roślinnych i/lub zwierzęcych mogą rozpocząć ich przetwarzanie korzystając z infrastruktury inkubatora, maszyn i urządzeń oraz doradztwa oferowanego przez podmiot prowadzący inkubator. Dla producenta żywności korzystanie z infrastruktury inkubatora może być pierwszym etapem na drodze do utworzenia własnego zakładu przetwórczego. Zamiast zaczynać od kosztownej inwestycji związanej z budową nowego zakładu, producent żywności nieprzetworzonej może sprawdzić swoje umiejętności przetwórcze oraz możliwości wprowadzenia na rynek (opakowanie, etykietowanie, dystrybucja i sprzedaż) oryginalnego, własnego produktu w zgodzie z przepisami sanitarnymi i weterynaryjnymi.

Rola inkubatora nie sprowadza się tylko do wspierania producentów żywności w zakresie jej przetwarzania, ale wytwórca produktu żywnościowego, może liczyć też na fachowe doradztwo w zakresie odpowiedniego ich pakowania, oznakowania i przygotowania do sprzedaży. Inkubator może świadczyć też usługi doradcze w zakresie metod produkcji, technologii, kwestii prawnych, higienicznych, ekonomicznych i fiskalnych, dystrybucji, logistyki czy marketingowych. Wachlarz oferowanych usług przez IPL może więc być bardzo szeroki w zależności od tego jaki pomysł na działalność inkubatora ma jego właściciel.

IPL dają też możliwość legalnego (tj. w zgodzie z obowiązującymi przepisami) przetwarzania surowców roślinnych i/lub zwierzęcych i wytwarzania *lokalnych specjalów* przez organizacje zajmujące się promowaniem dziedzictwa kulturowego wsi, w tym kulinarnego, takie jak np. Koła Gospodyń Wiejskich, czy inne podmioty o podobnym charakterze działalności.

Zakłada się, że uruchamiane inkubatory będą tworzyły modelowe rozwiązania dla polskiej wsi/polskich producentów i umożliwią:

- rozwój rynku produktów lokalnych, dobrej, zdrowej i tradycyjnej żywności
- sprzedaż produktów lokalnych, w tym ekologicznych, wytwarzanych przez rolników i przetwórców na bazie lokalnego surowca i lokalnej tradycji
- zapewnienie dostępu do infrastruktury niezbędnej do wytwarzania produktów lokalnych przez małe gospodarstwa

- wzbogacenie/poszerzenie oferty lokalnych produktów w punktach sprzedaży, w tym oferowanie turystom i mieszkańcom lokalnych przetworów i wyrobów garmażeryjnych,
- rozwój rynku lokalnych produktów, dobrej, zdrowej i tradycyjnej żywności

MRiRW przygotowało opracowanie dotyczące możliwych wariantów działania IPL. Poniżej zaprezentowano proponowane rozwiązania.

Wariant 1

Inkubator przetwórstwa lokalnego działa jako zakład przetwórczy, który jest udostępniany lokalnym rolnikom na potrzeby przetwarzania produktów rolnych pochodzących z ich gospodarstw. Rolnik nie sprzedaje w tym wariantcie produktów rolnych inkubatorowi, lecz sam je przetwarza, korzystając z usługi udostępniania powierzchni i urządzeń inkubatora. Rolnik byłby w tym wariantcie właścicielem przetwarzanego produktu rolnego oraz produktu końcowego. Natomiast właściciel inkubatora, który uzyskał wpis do rejestru zakładów u właściwego powiatowego lekarza weterynarii, będzie odpowiedzialny za spełnienie przez zakład wymagań higienicznych, zapewnienie identyfikowalności produktów, a także ustanowienie wewnętrznego systemu pozwalającego na identyfikację podmiotów korzystających z inkubatora, odpowiedzialnych za ewentualne naruszenie przepisów prawa żywnościowego.

Wariant 2

W tym wariantcie przewiduje się sprzedaż produktów rolnych inkubatorowi z zastrzeżeniem, że produkty rolne przekazane w tej dostawie będą przetwarzane zgodnie ze wskazaną przez rolnika recepturą. Sprzedaż produktu końcowego wykonywana byłaby dwutorowo przez inkubator i przez rolnika (zyski byłyby czerpane przez oba podmioty w proporcjach ustalonych w umowie). Etykiety produktu zawierałyby wskazanie obu podmiotów: zakładu przetwórczego i rolnika, jako producenta produktów służących do produkcji danego wyrobu. W tym przypadku, właściciel inkubatora musi uzyskać wpis do rejestru zakładów u właściwego powiatowego lekarza weterynarii i będzie ponosił odpowiedzialność za spełnienie przez zakład wymagań oraz zabezpieczeń identycznych jak w wariantcie 1. Jednocześnie rolnik, który w tym wariantcie dokonuje sprzedaży produktów wyprodukowanych w inkubatorze z dostarczonych przez niego surowców, powinien zarejestrować albo zatwierdzić działalność jako podmiot prowadzący handel detaliczny u właściwego organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej, albo zarejestrować pośrednictwo w obrocie produktami pochodzenia zwierzęcego u właściwego organu Inspekcji Weterynaryjnej (w przypadku sprzedaży np. do restauracji, sklepów, hurtowni).

Możliwości wsparcia finansowego IPL w ramach PROW 2014-2020

W ramach środków finansowych na realizację LSR możliwe jest przyznanie pomocy na tworzenie/rozwój IPL.

Zasady ubiegania się o wsparcie na tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego zostały zawarte w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Poniżej podano podstawowe zasady udzielania pomocy na operacje z zakresu tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego.

1. **Utworzony/rozwijany inkubator jest lub będzie przedsiębiorstwem spożywczym w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r.;**

Zgodnie z art. 3 pkt 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r.:

„Przedsiębiorstwo spożywcze oznacza przedsiębiorstwo publiczne lub prywatne, typu non-profit lub nie, prowadzące jakąkolwiek działalność związaną z jakimkolwiek etapem produkcji, przetwarzania i dystrybucji żywności.”

2. **W inkubatorze będzie prowadzona działalność w zakresie produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego lub wprowadzania tej żywności na rynek , przy czym podstawą działalności wykonywanej w tym inkubatorze będzie przetwarzanie żywności;**

Poniżej podano definicję przetwarzania żywności (art. 2 ust. 1 lit. m rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych):

„Przetwarzanie” oznacza każde działanie, które zmienia znacznie produkt wyjściowy, a w tym ogrzewanie, wędzenie, solenie, dojrzewanie, suszenie, marynowanie, ekstrakcję, wyciskanie lub połączenie tych procesów.

3. **Operacja zakłada korzystanie z infrastruktury inkubatora przetwórstwa lokalnego przez podmioty inne niż ubiegający się o przyznanie pomocy;**
4. **Podmioty mogące ubiegać się o wsparcie:**

Beneficjentem może być podmiot (osoba fizyczna, osoba prawna), który ma miejsce zamieszkania/prowadzi działalność na obszarze wiejskim objętym LSR, któremu nie została dotychczas przyznana pomoc na rozpoczęcie lub rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie produkcji artykułów spożywczych lub produkcji napojów. O pomoc może ubiegać się również gmina, jeżeli jej obszar jest obszarem wiejskim objętym LSR.

5. **Inne warunki uzyskania pomocy:**

Pomoc jest przyznawana podmiotowi spełniającemu warunki wymienione powyżej, któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, jeżeli:

1. koszty kwalifikowalne operacji nie są współfinansowane z innych środków publicznych;
2. operacja będzie realizowana nie więcej niż w 2 etapach, a wykonanie zakresu rzeczowego oraz złożenie wniosku o płatność końcową, nastąpi w terminie 2 lat od dnia zawarcia umowy, lecz nie później niż do dnia 31 grudnia 2022 r.;
3. operacja, która obejmuje koszty inwestycyjne, zakłada realizację inwestycji na obszarze wiejskim objętym LSR,

4. inwestycje w ramach operacji będą realizowane na nieruchomości będącej własnością lub współwłasnością podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy lub podmiot ten posiada udokumentowane prawo do dysponowania nieruchomością na cele inwestycyjne, co najmniej przez okres realizacji operacji zgodny w wytycznymi rozporządzenia Rady (WE) nr 1303/2013;
5. Operacja jest uzasadniona ekonomicznie i będzie realizowana zgodnie z biznesplanem. Jednakże w przypadku, gdy operacja polega wyłącznie na tworzeniu lub rozwijaniu ogólnodostępnych i niekomercyjnych inkubatorów, biznesplan nie zakłada osiągania zysków z działalności prowadzonej w ramach tych inkubatorów.
6. minimalna całkowita wartość operacji wynosi nie mniej niż 50 tys. złotych;
7. wnioskodawca wykaże, że:
 - a) posiada doświadczenie w realizacji podobnych projektów, lub
 - b) posiada zasoby odpowiednie do przedmiotu operacji, lub
 - c) posiada kwalifikacje odpowiednie do przedmiotu operacji, jeżeli jest osobą fizyczną, lub
 - d) wykonuje działalność odpowiednią do przedmiotu operacji;
8. Realizacja operacji nie jest możliwa bez udziału środków publicznych.

W przypadku gdy operacja będzie realizowana w ramach wykonywania działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej pomoc jest przyznawana, jeżeli numer identyfikacyjny został nadany spółce.

6. Koszty kwalifikowalne operacji

Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się koszty:

1. ogólne do 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji,
2. zakupu robót budowlanych lub usług,
3. zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów, licencji lub wynagrodzeń za przeniesienie autorskich praw majątkowych lub znaków towarowych,
4. najmu lub dzierżawy maszyn, wyposażenia lub nieruchomości,
5. zakupu nowych maszyn lub wyposażenia,
6. zakupu środków transportu, z wyłączeniem zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób łącznie z kierowcą – w wysokości nieprzekraczającej 30% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji, pomniejszonych o koszty ogólne,
7. zakupu rzeczy innych niż wymienione w pkt 5 i 6, w tym materiałów,
8. wynagrodzenia i innych świadczeń, o których mowa w Kodeksie pracy, związanych z pracą pracowników beneficjenta, a także inne koszty ponoszone przez beneficjenta na podstawie odrębnych przepisów w związku z zatrudnieniem tych pracowników,
9. podatku od towarów i usług (VAT) - które są uzasadnione zakresem operacji, niezbędne do osiągnięcia jej celu oraz racjonalne.

10. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się także wartość wkładu rzeczowego, o którym mowa w art. 69 ust. 1 rozporządzenia nr 1303/2013, w formie nieodpłatnej pracy. Wartość wkładu ustala się jako iloczyn liczby przepracowanych godzin oraz ilorazu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w drugim roku poprzedzającym rok, w którym złożono wniosek o przyznanie pomocy i liczby 168.

Koszty kwalifikowalne podlegają refundacji jeżeli zostały poniesione **od dnia, w którym została zawarta umowa**, a w przypadku kosztów ogólnych – od dnia 1 stycznia 2014 r.

7. Poziom pomocy

Maksymalne wsparcie wynosi 500 tys. zł, lecz nie więcej niż:

- 70% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą
- 63,63% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku jednostki sektora finansów publicznych
- 100% kosztów kwalifikowalnych - w przypadku pozostałych podmiotów

Ostateczna kwota pomocy dla danej operacji będzie ustalana przez LGD w ramach obowiązującego limitu 500 tys. zł. na utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego. Pomoc jest przyznawana w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych.

Pomoc na operacje ma charakter pomocy *de minimis*.

Opracowała Marta Starmach, CDR o/Kraków na podstawie:

1. Inkubatory przetwórstwa lokalnego (inkubatory kuchenne) – materiał opracowany przez MRiRW, www.minrol.gov.pl
2. Tworzenie lub rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – prezentacja opracowana przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach; www.sbr.pl
3. Inkubator kuchenny. Poradnik tworzenia i funkcjonowania. Autorzy: Aleksandra Gajos, Dawid Skotnicki, Ryszard Kamiński. Ośrodek Promowania Przedsiębiorczości pl. ks. J. Poniatowskiego 2 27-600 Sandomierz, KPODR w Minikowie, Minikowo 2016 r.
4. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1570, z późn. zm.).